

לשמאלו רק תיבה אחת בלבד — אם תיבה זו היא ארוכה ומוטעמת בגרש (לעיל, 60). ולפיכך כוח פיסוקם של השלישים האלה מתברר כאן רק מתוך העניין:

I
אִם־יַעֲבְרוּ בְּנֵי־גֹד וּבְנֵי־רֹאבֹו אֶתְּכֶם אֶת־הַיָּרְדֵּן / כְּלִי־חַיִּים לְמַלְחָמָה
וַיֵּצְאוּ אֲנִישֵׁי־הָעִיר לִקְרַאת־יִשְׂרָאֵל לְמַלְחָמָה / הוּא וְכָל־עַמּוֹ

II

וַיִּרְכְּסוּ אֶת־הַחֹשֶׁן / מִטְּבַעְתּוֹ אֶל־טְבַעַת הָאָפֹד⁵⁶
וַיֹּאמֶר אֵלָיָה / הִתְאַבְּלִי־נָא וְלִכְשִׁי־נָא בְּגָדֵי־אֲבָל
בְּדוּגְמוֹת | הַתְּלִישָׁא הַגְּדוּלָּה מַחֲלֶקֶת אֶת תְּחוּמוֹ שֶׁל הַגֶּרֶשׁ; בְּדוּגְמוֹת II הַגֶּרֶשׁ מַחֲלֶקֶת
אֶת שְׂמָאל הַתְּלִישָׁא הַגְּדוּלָּה.

73. עוֹד יֵשׁ לְהוֹכִיר כֵּאן צִירוּפֵי שְׁלִישִׁים, שֶׁמִּשְׁמַעוֹתָם הַתְּחַבְּרִית הִיא תְּמִיד בְּרוּרָה:
א. הַצִּירוּף גֶּרֶשׁ וְלִגְרָמִיָּה — או גֶּרֶשׁ, לִגְרָמִיָּה, לִגְרָמִיָּה.
לְדוּגְמָה:

חֶרֶב גְּלִית הַפְּלִשְׁתִּי / אֲשֶׁר־הִכִּיתָ | בְּעַמֶּק הָאֵלָה
הָאִישׁ אֲשֶׁר־יָבֹו / יַעֲשֶׂנוּ הַמֶּלֶךְ | עֶשֶׂר גְּדוֹל
בּוֹ־אֲרָבָעִים וְאַחַת שָׁנָה רַחֲבָעִם בְּמִלּוֹ / וְשִׁבְעַת עֶשְׂרֵה שָׁנָה | מֶלֶךְ בִּירוּשָׁלַם
לֹא־יִהְיֶה לוֹ / אִישׁ | יוֹשֵׁב | בְּתוֹר־הָעֵם הַזֶּה
וַיַּעֲלוּ בְּנֵי־דָן וַיִּלְחָמוּ עִם־לָשָׁם / וַיִּלְכְּדוּ אוֹתָהּ | וַיִּכּוּ אוֹתָהּ לְפִי־חֶרֶב
בְּדוּגְמוֹת אֵלָה יֵשׁ גֶּרֶשׁ וְלֹאֲחֲרָיו לִגְרָמִיָּה או שְׁנֵי לִגְרָמִיָּה. בְּצִירוּפִים כֵּאן אֵלָה כָּל
שְׁלִישׁ מַחֲלֶקֶת אֶת שְׂמָאל הַשְּׁלִישׁ שֶׁקִּדְמוֹ; שֶׁהִרִי לִגְרָמִיָּה שׁוֹלֵט תְּמִיד רַק עַל תִּיבוֹת
מְעֻטּוֹת, וְלַעֲוֹלָם אֵין תְּחוּם שֶׁלְטוֹנוֹ מִתְּחַלֵּק עַל יְדֵי מַפְסִיק.

ב. הַצִּירוּף גֶּרֶשׁ וְתְלִישָׁא גְּדוּלָּה או גֶּרֶשׁ וְתְחַלִּיף שְׁלִישׁ.

לְדוּגְמָה:

I

כִּי תִכְלֶה / לְעֶשֶׂר אֶת־כָּל־מַעֲשֵׂר תְּבוּאָתְךָ
וְהוֹצֵאתָ אֶת־הָאִישׁ הַהוּא או אֶת־הָאִשָּׁה הַהוּא / אֲשֶׁר יָעֲשֶׂה אֶת־הַדֶּבֶר הַרָע
הַזֶּה
וְאָבֹא אֶל־הַגּוֹלָה / תֵּל אֲבִיב הַיֹּשְׁבִים אֶל־נְהֶר־כְּכָר

II

לֹא תֹאסְפוּ / לְתֵת תְּבוּ לָעָם
וְאִם־בְּעִינֵי עַמְד הַחֶסֶק / וְשָׁעַר שְׁחָר צִמְחָה
וְתִקַּח רֶצֶף כְּתִיבָה אֶת־הַשֶּׁק / וְתִשְׁתֶּה לָּהּ אֶל־הַצּוּר

56. וְהָשִׁיב אֶת הַפְּסוּק הַמִּקְבִּיל: וַיִּרְכְּסוּ אֶת־הַחֹשֶׁן מִטְּבַעְתּוֹ אֶל־טְבַעַת הָאָפֹד (שִׁמ' לט, כא).

[80]

בְּדוּגְמוֹת אֵלָה בֵּא גֶרֶשׁ לְפָנֵי תְלִישָׁא גְּדוּלָּה (דוּגְמוֹת I) או לְפָנֵי גֶרֶשׁ שֶׁהִפֵּךְ לְמִשְׁרַת
(דוּגְמוֹת II). בִּיחִידוֹת כֵּאן אֵלָה כּוֹחַ פִּיסוּקָם שֶׁל הַשְּׁלִישִׁים הוּא בְּרוּר: הַגֶּרֶשׁ מַחֲלֶקֶת
אֶת תְּחוּם הַמִּשְׁנָה, וְהַתְּלִישָׁא הַגְּדוּלָּה או הַמִּשְׁרַת מַחֲלֶקֶת אֶת שְׂמָאל הַגֶּרֶשׁ. שֶׁכֵּן נִקּוּט
כָּלל זֶה בִּידָךְ: פֹּזֵר וְתְלִישָׁא גְּדוּלָּה יְכוּלִים לִהְיוֹת גַּם שְׁלִישִׁים עִיקְרִיִּים (הַמַּחֲלָקִים אֶת
תְּחוּם הַמִּשְׁנָה) וְגַם שְׁלִישִׁים טְפִלִּים (הַמַּחֲלָקִים אֶת תְּחוּם הַשְּׁלִישׁ); וְאִילוּ גֶרֶשׁ הוּא
תְּמִיד שְׁלִישׁ עִיקְרִי: הוּא מַחֲלֶקֶת תְּמִיד אֶת תְּחוּם הַמִּשְׁנָה⁵⁷, וּבְשׁוּם מְקוֹם אֵין הוּא מַחֲלֶקֶת אֶת
תְּחוּם הַשְּׁלִישׁ או תְּחַלִּיפוֹ.

74. עִם סִיּוּם כָּלִילִי הַשְּׁלִישִׁים יֵשׁ לְהוֹכִיר כֵּאן עוֹד תּוֹפְעוֹת אַחְדוֹת שֶׁל חֲלוקָה בְּנִיגוּד
לְנִיתוֹת הַתְּחַבְּרִי.

רֹאִינוּ לְעִיל, 59, 61, שֶׁתְּלִישָׁא גְּדוּלָּה הַמִּשְׁמַשֶּׁת כְּשִׁלִּישׁ טְפֵל — וּמַחֲלֶקֶת אִפּוּא אֶת
תְּחוּם גֶּרֶשׁ או תְּחַלִּיפוֹ — הוֹפֶכֶת לְמִשְׁרַת לְעִתִּים קְרוּבוֹת. אִם נוֹתְרוּ שְׁתֵּי תִיבוֹת
לְשְׂמָאל הַתְּלִישָׁא הַגְּדוּלָּה, הִרִי הַמִּשְׁרַת הֵבֵא בְּמִקּוּמָה הוּא תְלִישָׁא קְטָנָה.
עַל כֵּךְ יֵשׁ לְהוֹסִיף עֵתָה: תְלִישָׁא קְטָנָה תְּבוּאָה לְפַעֲמִים רַחוּקוֹת בְּמִקּוֹם תְּלִישָׁא גְּדוּלָּה
— אִפּוּלּוֹ זֶה מִשְׁמַשֶּׁת כְּשִׁלִּישׁ עִיקְרִי.

לְדוּגְמָה:

אֲרִץ / אֲרָבַע מֵאֹת שְׁקָל־כֶּסֶף
וּבְתִכְּתָהּ / כִּי תִהְיֶה אֶלְמָנָה וְגִרְוֹשָׁה⁵⁸
אִישׁ / כִּי־יִדָּר לָהּ⁵⁹
וְהִי בְּשִׁמוֹנִים שָׁנָה וְאַרְבַּע מֵאֹת שָׁנָה לְצֵאת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ־מִצְרָיִם /
בְּשָׁנָה הַרְבִּיעִית בְּחֻדְשׁ זֶה
כָּל־הַדֶּבֶר / אֲשֶׁר־יַעֲנֶה ה' אֶתְכֶם
אֲשֶׁר יִרְדּוּ־שָׂאוֹל בְּכָל־מִלְחָמָתָם / וַיִּתְּנוּ אֶת־חֲרָבוֹתָם תַּחַת רַאשֵׁיהֶם
וּמִקְטָרִים לָהּ עֲלוֹת בְּבִקְר־בִּבְקָר וּבְעֶרְב־בְּעֶרֶב וּקְטָר־סָמִים / וּמַעֲרַכְתָּ לָחֶם
עַל־הַשֶּׁלֶחַן הַשֹּׁהַר

בְּדוּגְמוֹת אֵלָה⁶⁰ תְּחוּם שֶׁלְטוֹנוֹ שֶׁל הַמִּשְׁנָה מִתְּחַלֵּק עַל יְדֵי תְלִישָׁא קְטָנָה; זֶה מִשְׁמַשֶּׁת
אִפּוּא בְּמִקּוֹם תְּלִישָׁא גְּדוּלָּה — בְּתַפְקִיד שֶׁל שְׁלִישׁ עִיקְרִי. וּמִסְתַּבֵּר, שֶׁדְּמִיוֹן הַנִּגִּינָה
שֶׁל שְׁתֵּי הַתְּלִישוֹת — הַמִּשְׁתַּקֵּף גַּם בְּדְמִיוֹן צוּרָתָם — גֶּרֶם לְהַחֲלֶפֶת שְׁנֵי הַטַּעֲמִים זֶה
בְּזֶה: לֹא רַק בְּתְחוּם שֶׁלְטוֹנוֹ שֶׁל גֶּרֶשׁ, אֲלָא גַם בְּתְחוּם שֶׁלְטוֹנוֹ שֶׁל הַמִּשְׁנָה.

57. אֶת הַתְּחוּם הַשֶּׁלֶם או אֶת שְׂמָאל הַשְּׁלִישׁ הַעִיקְרִי שֶׁקִּדְמוֹ.

58. וְהָשִׁיב: וּבְתִכְּתָהּ כִּי תִהְיֶה לְאִישׁ זָר (שִׁמ' יב).

59. וְהָשִׁיב: וְאִשָּׁה כִּי־תִדָּר לָהּ (שִׁמ' ד).

60. דוּגְמוֹת נוֹסְפוֹת נִידוּנוֹ בְּהַעֲרָה 37.

[81]

75. ניתוח בלתי מובן מצוי גם בפסוקים הבאים:

וְהָיָא / יוֹשֶׁבֶת תַּחַת־תֶּמֶר דְּבוּרָה
אוֹ / בְּנִכְלָת חַיָּה טְמֵאָה
וְהָיָא / בְּשִׁמְעוֹ אֶת־דְּבָרֵי הָאֱלֹה הָזֹאת
וְשִׁבְעָה הַכְּהֻנִּים / נִשְׁאַיִם שְׂבָעָה שׁוֹפְרוֹת הַיְכָלִים⁶¹
יש צד שוה בארבעת הקטעים האלה: בכולם הגרש היה ראוי לבוא בתיבה שלאחרי
התלישא — ולא בתיבה הסמוכה לרביע. ובשלושת הקטעים האחרונים היה ראוי,
שתלישא גדולה תבוא במקום תלישא קטנה:
וְהָיָא / יוֹשֶׁבֶת תַּחַת־תֶּמֶר דְּבוּרָה
אוֹ / בְּנִכְלָת חַיָּה טְמֵאָה⁶²
וְהָיָא / בְּשִׁמְעוֹ אֶת־דְּבָרֵי הָאֱלֹה הָזֹאת
וְשִׁבְעָה הַכְּהֻנִּים / נִשְׁאַיִם שְׂבָעָה שׁוֹפְרוֹת הַיְכָלִים
וראה עוד:

וְהוּא שְׁכֵן בְּאַלְנֵי / מִמְּרָא הָאֲמֹרִי
וְיִסֵּר בְּיוֹם הַהוּא אֶת־הַתִּישִׁים / הָעֲקָדִים וְהַטְּלָאִים
וְנָסַב לָכֶם הַגָּבֹל מִגֵּב / לְמַעַלָּה עֲקָרִיבִים⁶³
יש צד שוה בשלושת הקטעים האלה: בכולם המשרת הסמוך לגרש בא במקום תלישא
גדולה עיקרית:

וְהוּא שְׁכֵן / בְּאַלְנֵי מִמְּרָא הָאֲמֹרִי
וְיִסֵּר בְּיוֹם הַהוּא / אֶת־הַתִּישִׁים הָעֲקָדִים וְהַטְּלָאִים
וְנָסַב לָכֶם הַגָּבֹל / מִגֵּב לְמַעַלָּה עֲקָרִיבִים⁶³

יש צד שוה בהטעמות החריגות המובאות כאן, 75, ולעיל, 74: כמעט בכולן (למעט רק
שופ' ד, ה) התלישא הגדולה — שהיתה ראויה לחלק את תחום המשנה — הפכה
למשרת. ברוב המקרים התלישא הגדולה הפכה לתלישא קטנה; בשלושת המקרים
האחרונים היא הפכה לקדמא. ובאחדות מן הדוגמות יש עוד חריגה נוספת: הגרש,
שהיה ראוי לחלק את שמאל התלישא הגדולה, עבר מן התיבה הראויה לו אל התיבה
שלאחריה.

61. ההטעמה היא חריגה גם בפסוקים המקבילים: וְשִׁבְעָה כְּהֻנִּים יִשְׂאֹר שְׂבָעָה שׁוֹפְרוֹת הַיְכָלִים
(שם ד: וכעין זה שם ח:); ראוי היה להטעים: יִשְׂאֹר. וְשִׁבְעָה כְּהֻנִּים יִשְׂאֹר שְׂבָעָה שׁוֹפְרוֹת יוֹכְלִים (שם
ו:); ראוי היה להטעים: שְׂבָעָה שׁוֹפְרוֹת.

62. והשוה: אוֹ בְּנִכְלָת בְּהֵמָה טְמֵאָה (שם).

63. והשוה: וְיִצָּא אֶל־מִגֵּב לְמַעַלָּה עֲקָרִיבִים (יהושע טו, ג).

פרק ג

המשרתים

לגרמיה

1. המשרת הסמוך ללגרמיה הוא מרכא¹. המשרת שלפניו הוא מרכא או מונח, אם
תיבתו מוטעמת בהברה הראשונה; והוא קדמא, אם תיבתו מוטעמת אחרי ההברה
הראשונה.

והרי דוגמות ללגרמיה, שיש לפניו משרת אחד:
וְהָיָא מִצְרִים | (שם' יד, י: אוֹ אֶת־הַשְּׁתִּי | (וי' יג, נב:); אִם־רָאָה תִּרְאָה | (ש"א א, יא).

שני משרתים ללגרמיה מצויים רק בחמשה מקומות:

I
אֲשֶׁר בֵּית יִשְׂרָאֵל | (יח' ח, ו:); כִּי הִמְלִיט אֶמְלִיט² | (ש"א כז, א).

II

וְשִׁבְעָה עֶשְׂרֵה שָׁנָה | (מ"א יד, כא: דה"ב יב, יג:); וְאֵינָנוּ חֹסֵר לְנַפְשׁוֹ | (קה' ו, ב).

הרי כאן שני משרתים ללגרמיה. המשרת האחרון הוא מרכא; המשרת שלפניו הוא
מרכא או מונח בהברה הראשונה (דוגמות I), והוא קדמא בהברה השניה (דוגמות II).

כל מקום שיש משרת אחד או שני משרתים ללגרמיה הרי לגרמיה מחלק את שמאלו
של גרש. וברוב המקומות, שיש בהם שני משרתים ללגרמיה, הרי המשרת הראשון
הוא בתיבה שהיתה ראויה להיות מוקפת². ונמצא, שאותו לגרמיה שולט על יחידה
שהיתה פשוטה במקורה, אלא שאחת מתיבותיה "נמלטה מן ההקפה".

שני טעמים בתיבה אחת

2. במקום אחד משרת לגרמיה בא בתיבתו — בהברה הראויה לגעיה קלה:

וְשִׁבְעָה | (נחמ' ח, ז)

המשרת הוא מרכא על פי הכלל שנתבאר לעיל, 1.

1. יש חריגים, אך הם שנויים במחלוקת: כגון: אֶת־תִּרְתָּן וְאֶת־רִב־סָרִיס | (מ"ב יח, יז).
*1. ההטעמה שנויה במחלוקת: ויש המורים גם כאן להטעים שני מרכות; והשוה משפטי הטעמים כג, ע"ב.
2. בשני מקומות התיבה מוקפת באמת לשיטת בן נפתלי: מ"א יד, כא: דה"ב יב, יג.